

Ramon Parés i Farràs

(1.12.1927 - 30.9.2018)

El passat dia 30 de setembre ens va deixar als noranta anys el professor Ramon Parés i Farràs. No és feina fàcil glossar en poca estona la figura d'una persona amb una llarga trajectòria en l'àmbit de la ciència i del seu ensenyament, de l'estudi de la seva història, de la recerca científica, i de la seva aplicació i promoció.

Es va fer adult en els difícils temps de la postguerra. Tot i això, ja d'adolescent tenia una gran afició per la ciència, que va mantenir tota la vida. Durant els anys d'ensenyament secundari ja col·laborava en la conservació d'instruments científics de Comes i Solà, a la Vila Urània, i al laboratori de física experimental Mentora Alsina.

El 1951 es va llicenciar en ciències naturals per la Universitat de Barcelona i el 1956 es va doctorar en ciències per la mateixa Universitat, on, el 1964, va obtenir la primera càtedra de microbiologia de totes les facultats de ciències de l'Estat espanyol, des de la qual va desenvolupar pràcticament tota la seva tasca docent i de recerca fins al 1999, quan va ser nomenat professor emèrit. Ramon Parés és el darrer a deixar-nos d'una generació de magnífics professors, tots ells també membres de l'IEC, entre els quals trobem noms com el de Ramon Margalef, Antoni Prevosti i Oriol de Bolós. Tots ells van posar els fonaments de la que avui és la reconeguda Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona.

Des del punt de vista docent, Ramon Parés va ser un dels introductors a Espanya de l'ensenyament de la microbiologia «moderna», com s'entén ara, i va aportar la nova visió de la disciplina desenvolupada els anys cinquanta i seixanta bàsicament per microbiòlegs provinents de l'escola holandesa de Delf, que s'havien incorporat a universitats de la costa oest dels Estats Units d'Amèrica. Avui dia, no es concep organitzar l'ensenyament de la microbiologia d'una altra manera. En un moment en què la microbiologia era l'àrea del coneixement on es produïen els avenços més notoris de biologia molecular, bioquímica

i genètica, les seves classes d'ampliació de microbiologia (de ben segur que actualment en diríem microbiologia avançada) eren molt inspiradores.

La recerca de Ramon Parés es pot resumir en tres grans temes. Els primers anys de la seva activitat de recerca, que inclou la seva tesi doctoral, i fins a finals dels setanta, els va dedicar a l'estudi de diversos aspectes relacionats amb la fisiologia i la genètica dels bacteris i els llevats; especialment a l'herència extracromosòmica en bacteris, els actualment anomenats *plasmidis*, un tema molt innovador per a l'època.

Un segon tema, que va tractar amb intermitències, es va centrar en l'estudi dels cossos R (*R-bodies*), coneguts inicialment com a *partícules kappa*, ja que en els anys cinquanta els va estudiar en bacteris endosimbionts obligats del protozou *Paramecium*, i a finals dels anys setanta el doctor Parés i els seus col·laboradors els varen descriure per primer cop com a bacteris de vida lliure del gènere *Pseudomonas*.

Més endavant, a principis dels anys vuitanta, va estudiar la contaminació ambiental per microorganismes, tot centrant-se en la contaminació litoral a l'àrea de Barcelona. La Medalla d'Or al Mèrit Científic de l'Ajuntament de Barcelona i el doctorat *honoris causa* per la Universitat de Nancy són reconeixements a aquesta activitat. També va rebre altres guardons, com la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic, atorgada per la Generalitat de Catalunya, i la Medalla d'Or de la ciutat de Nancy; va ser elegit membre de l'Institut d'Estudis Catalans i acadèmic de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Barcelona i de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona.

Avui que els científics vivim en un món marcat per les publicacions i la seva incidència, el doctor Parés apareix en alguns índexs, com per exemple l'índex *h*, amb valors que reflecteixen l'excel·lència entre els investigadors de la seva generació. Això, malgrat que no estava afectat de l'afany de publicar molt; sempre ens havia transmès la idea que només calia publicar quan es tenia quelcom a comunicar, i que no era desitjable convertir la publicació en un fi en si mateix. Ja l'any 1953 va publicar una petita nota a *Nature* titulada «Applications of nigrosine to the study of the salivary chromosomes»; no tots podem dir el mateix.

A la seva època, va ser pioner en la col·laboració des de la recerca universitària amb el sector industrial i les administracions per a donar respostes a aspectes aplicats de la microbiologia. Aquesta activitat actualment és molt ben valorada i considerada, però els anys setanta, quan ell va començar, no ho era. Aleshores, la majoria de sectors universitaris veien la universitat com un món aïllat de la societat i vivien, com se solia dir, a la seva torre d'ivori.

Totes aquestes activitats de docència i recerca varen agrupar al seu voltant un bon nombre de col·laboradors, de manera que la seva influència s'ha estès a diverses genera-

cions de microbiòlegs. Alguns d'ells ocupen actualment, o han ocupat en el passat, llocs destacats en universitats, centres de recerca i indústries d'arreu.

Preocupat per deixar una universitat millor de la que els joves de la seva generació s'havien trobat, va participar activament en la gestió de la universitat; va ser cap de departament, vicedegà, degà i membre del comitè acadèmic de la Universitat de Barcelona, entre altres càrrecs. Ho considerava un servei públic i una manera de fer país. Aquesta vocació de servei públic també va fer que al llarg de la seva vida s'impliqués en múltiples activitats no estrictament limitades a l'àmbit universitari; entre d'altres: president de la Societat Catalana de Biologia, director general d'Universitats de la Generalitat de Catalunya, president de la Comissió per a l'Estímul de la Cultura Científica de la Generalitat de Catalunya i president de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona. Recordo molt bé quan era president de la Societat Catalana de Biologia; molt sovint el venia a veure al Departament el doctor Babot, que n'era el secretari. Un dels treballs que estaven fent amb gran dedicació era un catàleg de biòlegs i metges catalans escampats pel món (feina complexa, ja que, tinguin-ho en compte, no hi havia Internet); jo, personalment, em vaig assabentar que un viròleg anomenat Jordi Casals, el principal expert mundial d'arbovirus o virus que es transmeten a través d'artròpodes, era de Viladrau. El doctor Casals, per cert, va descriure per primer cop el virus del Zika a finals dels anys quaranta del segle passat.

Una altra gran passió de la seva vida professional va ser la història i filosofia de la ciència i el pensament, sobretot pel que fa referència a aspectes científics i filosòfics. Deixin que els comenti una anècdota. Quan jo feia la tesi doctoral, els capvespres, moltes vegades ja sol al laboratori on em trobava preparant el material per a fer els experiments de l'endemà, sovint apareixia el doctor Parés, que, assegut en un tamboret de laboratori i després de parlar uns minuts dels resultats dels experiments recents, em solia comentar diferents aspectes relacionats amb els autors presocràtics. Això s'allargava fins que jo acabava la feina.

Durant els darrers anys de la seva vida dedicava moltes hores a revisar alguns aspectes de la història de l'astronomia dels segles XVI, XVII i XVIII. Quan la salut ja no l'acompanyava gaire em comentava que aquesta activitat li servia de gran ajut, ja que li donava una gran tranquil·litat d'esperit. Va publicar diversos llibres sobre història i filosofia de la ciència. Un dels que se sentia més orgullós era *Cartes a Núria. Història de la ciència*, en què, de manera epistolar, reflexiona sobre diferents aspectes de la història de la ciència amb la seva filla Núria. Va ser codirector, juntament amb el professor Joan Vernet, de l'obra *La ciència en la història dels Països Catalans*, publicada per l'Institut d'Estudis Catalans i la Universitat de València.

Sempre amatent a la seva família, i amic dels seus amics, el doctor Parés era un home vitalista a qui agradava gaudir de la vida. La conversa, la gastronomia i l'òpera es trobaven entre les seves debilitats. Sempre afirmava, seguint l'ideari de Nietzsche, que l'home ideal hauria de combinar el racionalisme d'Apol·lo amb la rauxa de Dionís. Li agradava tant aquesta idea que va titular *Apol·lo i Dionís* un dels seus llibres d'història de la ciència.

A més d'un «jefe», com la majoria dels seus deixebles, en el doctor Ramon Parés sempre vaig trobar-hi un mestre i un amic. Descansi en pau, crec que som molts els que el recordarem sempre.

Text llegit pel senyor Joan Jofre i Torroella en el Ple del dia 8 de novembre de 2018